

1941 m. balandžio 15 d.

Jo Mal.

Ponui Ž a d e i k i u i,
Lietuvos Įgaliotam Ministeriui

Slaptai

Washingtonė

Didžiai Gerbiamas Kolega !

Kreipiuos į Tamstą reikalu, dėl kurio prieš tai nenorėjau Tamstos varginti, tikėdamasis, kad jis suireguliuos bendrą tvarką.

Kalbū apie piniginių reikalą. Šį kartą jau ne be apie atbėgėlių šelpimą, bet lėšų klausimą politinės veiklos palaikymui Berlyne.

Kaip Tamstai, manau, yra žinoma, esančios toliau nuo Lietuvos mūsų Pasiuntinybės buvo trumpai prieš Lietuvos okupavimą bolševikais aprūpintos kiek didesniais avansais. Tos gi, kurios randasi arčiau Lietuvos, taigi jų tarpe pirmoje eilėje Pasiuntinybė Berlyne, buvo paliktos be tokių avansų, nežiūrint mano insistavimų Kaune, kad man pavestos Pasiuntinybės nepamirštų..

Čia neminiu visų kitų mano pastangų Kaune, kad laiku būtų pažiūrėta padėti kur nors užsieniuose didesnę sumą valiūtos juodai diena ir politiniam darbui kai grėsė Lietuvai pavojus netekti savo valstybinės nepriklausomybės. Bet Kauna, buvo lyg apakęs, o kada bolševikų šeruočiai jau važinėjo Kauno gatvėmis - stačiai bijojo ką bedaryti, nors praktiškai dar ir paskutinėje minutėje daug ką buvo galima sukombinuoti. Pavyzdžiui, Lietuvai jau esant rūsų okupuotai, man buvo pavykę dėka p.p. Galvansuskui ir Krėvė-Mickevičiui sukombinuoti ir su vokiečiais susitarti, kad vieną didesnę sumą pinigų pervesti mano dispozicijon iš kliringinių Lietuvos sumų vokiečių banke. Šią paskutinę viltį sugriovė vieno mūsų sukšto Užs. Rkl. M.-jos biurokrato bailumas padėti savo parašą po vienu rašteliu Lietuvos bankui, nors jokios asmeninės rizikos tame sakytas biurokratas visai nenešė.

Man pavesta Pasiuntinybė buvo neužilgo po to priversta likviduotis turėdama savo kasoje visai mažai pinigų, kurių neužteko ne kompensacijoms išmokėti valdininkams pagal Pens. ir Pašalp. Įst. 37 str. Tat teišmokėjau vos kiek daugiau 1/3 to, į ką valdininkai turėjo teisės.

Skaitydami su tokia katastrofinga padėtimi ir matydami būtiniausių reikalą kaip nors sudaryti nors minimalią rezervą politiniam darbui Pasiuntinybę likvidavus, priėčiau savo valių buv. mano bendradarbiams, būtent ta prasme, kad juos priverčiau nuo 30-50% gautų sumų deponuoti į Lietuvos Atstatymo Fondą šio pastarojo užuomazgai sudaryti. Tuo būdu sukrapsčiau 18.465 RM.

Pereitais metais rugsėjo mėn. laike Pasiuntinių pasitarimo Romoje buvo nusistatyta pasistengti su turimais Pasiuntinybėse likučiais išsilaikyti iki š/m. sausio 1 dienos. Vienkart buvo suprėjektuotas šoks toks biudžetas Pasiuntinybių išlaidoms po šios datos ir užsibrėžta dėti pastangų surasti iš kur nors pinigų tam biudžetui padengti. Pavyzdžiui, ar tai atpalaidojant dalį Lietuvos valiutos, užblokuotos Amerikoje, ar tai vienodžiau paskirsčius esamus įvairiose mūsų Pasiuntinybėse ir Konsulatuose likučius, arba, pagaliau, pasitikint mūsų tautiečių užjūryje parama sukų rinkimo keliu.

Nuo man pavestos Pasiuntinybės likvidavimo štai jau yra suėję 8 mėnesiai laiko. Jau yra praėjusi ir sausio 1 d. data. Dirbant darbą, mano paties sudarytasis mažas rezervas tirpo. Prisibijodamas, kad nestai - durčiau be lėšų, aš kelis kartus rašiau apie savo piniginę padėtį p.p. Lozoraičiui, Šauliui ir Turauskui, prašydamas juos manim pasirūpinti, nes iš Berlyno man labai sunku su Tamsta ir Amerikos lietuviais susisiekti. Antra, aš čia esu stačiai apverstas skaitlingais nelaimin mūsų atbėgėlių reikalais, politiniu mežginiu su vietiniais lemiančiais faktoriais, ryšių mežginiu su okupuotąja Tėvyne ir praktiškais pasiruošimais ją išlaisvinti..

Ar minėti mūsų Kolegos yra ką už mane padarę, ar turėjo kokio nors man rūpimu reikalu pasisiekimo ir bendrai, kokioje padėtyje dabar iš viso randasi politinės veiklos finansavimo reikalas - man nėra žinoma. Kadangi, iš kitos vėl pusės, pastaruoju laiku, skaitydamasis su faktina padėtimi jog pavasaris gali atnešti labai svarbių įvykių, kurie tiesioginiai ar netiesioginiai gali paliesti ir Lietuvos padėtį, aš turėjau padaryti didesnių išlaidų, tai neseniai kreipiausi į p. Lozoraitį, kaip likusios užsieniuose mūsų diplomatijos Šefą, kad paveiktų per Tamstą mūsų tautiečius Amerikoje, kad nestidėliojant būtų man pervesta per p. Dr. Gerutį nors 10000 dolerių, nes priešingu atveju visa mūsų veikla čia Berlyne gali suklupti vien dėl lėšų stokos kaip tik tuo metu, kada pagal čia besireikšiančias mums palankėjančias aplinkybes ji turėtų būti išvystyta iki maksimumo.

Nebūdamas tikras ar šis mano prašymas jau bus Tamstą pasiekęs ir skaitydamasis su ta aplinkybe, kad mano ištekliai baigia išsisėginti, skaitau reikalinga savo prašymą čia pakartoti betarpiškai Tamstai ir prašau su juo taip pat supažindinti ir Lietuvai Gelbėti Tarybos narius.

Čia paduodu mano piniginių rezervų balansą, suvestą š/m. balandžio 15 dienai. Jis yra toksai:

a/ Buvo mano dispozicijoje.....	18.465 RM
b/ Iki 15. IV. 41 išleista.....	<u>11.809,06</u>
c/ Lieka 15. IV. 41.....	6.655,94

Šis balansas Tamstai parodo, jog mano piniginiai ištekliai jau

baigia ištirpti. Pastebiu, be to, kad išlaidas sudaro tik grynai politinių reikalų patenkinimas: honorarai autoriams už brošiūrų rašymą, raštinės, pašto ir telefono išlaidos, tarnybinės kelionės, knygnešių palaikymas ir minimalinė alga asmens sekretoriui. Į jas neįeina nei nuoma už būtą, nei būto išlaikymas, nei jokios reprezentacijos ar susisiekimo mieste išlaidos, nei, pagaliau, išlaidos mano ir mano šeimos pragyvenimui. Dirbu tat be jokio atlyginimo ir gyvenu iš kuklių sutaupų ir gautos kompensacijos Pasiuntinybei likviduojantis /t.y. pagrindinės algos už 10 mėnesių, minus % į Liet. Atst. Fondą/. Lėkiau si priimto Romoje nusistatymo atidirbti be atskiro atlyginimo tiek mėnesių, už kiek metų esu gavęs kompensacijos. Tuo būdu jau esu atidirbęs 8 mėnesius. Lieka dar porą mėnesių. Po to jau turėčiau teisės naudotis Liet. Atst. Fondu ir mano bei mano šeimos pragyvenimo išlaidoms padengti. Bet to Fondo dalis, liekanti pas mane, yra jau ir dabar tokia maža, kad naudojantis ja dar ir pragyvenimui, ji tuojau baigtųsi. Tai Tamstai parodo, jog piniginiu atžvilgiu jau baigiu prieiti lieptų galo. Jei iš mūsų tautiečių Amerikoje Tamstai tarpininkaujant nesusilaukčiau piniginės paspirties, tai atsidursiu tokioje padėtyje, jog turėsiu jieškoti sau uždarbio, kad turėčiau pats iš ko pragyventi o taip pat išlaikyti savą šeimą, nes ir mano privatinės kuklios sutaupos greitai tirtsta.

Teikies, Brangus Kolega, skubiai painformuoti mane per Dr. Gerutį, kokių man laikytis perspektyvų, t.y. ar galiu turėti vilties, kad prašomus 10000 dolerių kaip nors Berlyno postui palaikyti sumobilizuosite ir man artimoje ateityje pervesitė, ar tatau yra beviltiškas dalykas.

Šia proga noriu dar Tamstą painformuoti, jog iki šiol aš vengiau piniginiu reikalu kreiptis į vokiečius, nei paskolos nei kokia kita forma. Dėl sekančių sąmetimų: pirma, - nėsu tikras ar vokiečiai mano pokį prašymą patenkintų; antra - nenoriu jaustis jų papirktas; trečia - noriu būti visais atžvilgiais laisvas nuo byle kokių varžtų iš vokiečių pusės. Kol nėsu iš jų gavęs pinigų, tol turėsiu laisvas rankas ir galiu su jais kalbėtis Lietuvos reikalais, kaip nepriklausomas politikas. Šią laisvę yra ypač svarbu turėti dabar, kada politinį mesginį šia mezgu su prideramu intensyvumu ir gali iš vokiečių pusės būti mums statomos sąlygos. Tiesa, iki šiol iš jų pusės dar nieko panašaus nėsu girdėjęs, bet su tokiuo eventualumu tenka skaitytis. Kol kas neoficialiuose zondavimuose statau 100% lietuvišką tezę, t.y. visiškai laisvos ir nepriklausomos Lietuvos atstatymo tezę. Atrodo, jog mano vokiški prieteliai to visai nesibijo. Bet sunku iš kalno atspėti, ką dar jiė galėtų pasakyti paskutiniu momentu. Tat iki to, manau, šut-būt turėsiu vengti jų piniginės paspirties, kad nepasidaryčiau jų belaisvių...

Balgianas ši laišką, noriu čia pridėti dar keletą eilučių apie tai, kaip aš įvertinu bendrą padėtį ir praktišką galimybę Lietuvą atstatyti. Visi duomenis yra už tai, kad artimoje ateityje gali šioje Europos dalyje įvykti labai stambių pasikeitimų, kurie volens nolens palies ir mūsų kraštą. Turiu sudaręs sau labai tvirtą nuomonę, kad stoviu ant visai realaus Lietuvos išlaisvinimo pagrindo. Be to, Lietuvos Aktyvistų Sąjūdis, kurį suorganizavau ir kurio idėjos ir padaliniai ištiesu tinklu apima jau ir visą Lietuvą, ~~xxx~~ teikia man stiprią ir vienalytę bazę, kuria remiuosi pasikalbėjimuose su savo vokieškaisiais draugais, kurie su sakytu sąjūdžiu skaitosi, kaip su mūsų politine realybe. Suprantu, kad nuo išlaisvinimo iš bolševistinės vergijos iki pilnos Lietuvos nepriklausomybės dar gali užsilikti nemažas kelio galas, nes laikinai mūsų teritorija pasidarytų etapų sritimi. Bet jau būtų didelis šuolis pirmyn gavus, kad ir faktinai apkarpytą valstybinę laisvę ir savo valdžią.

Mane pasiekė žinios neva ~~xxxx~~ Lietuvos Prezidentas p. Smetona, nuvykęs į Ameriką, daro kažkokius pareiškimus, kuriuos vokiečiai aiškina, kaip nukreiptus prieš Vokietiją. Tekstų tų pareiškimų aš nesu skaitęs. Nenoriu tikėti, kad p. Sa. drįstų eiti Gabrio keliais. Tat bukite nalonus prisijusti man spaudos iškarpy, kur tokie pareiškiniai yra tilpę, kad galėčiau susiorientuoti kame dalykas.

Asmeniškai labai prašau Tamstos paveikti mūsų tautiečius Amerikoje, kad jie savo spaudoje Vokietijos perdaug nepultų ir laikytųsi nors neutraliai. Mums turi pirmoje eilėje rūpėti Lietuvos gelbėjimo iš bolševikiškojo teroro reikalas ir pats Lietuvos atstatymas, bet ne tai, kaip Amerika ar kas kitas nusistato prieš Vokietiją. Lietuva yra ne už okeano, bet čia Europoje. Jos išlaisvinimas nuo rūsų okupacijos ir valstybės atstatymas šiuo metu tėra įmanomi tik Vokietijos pagalba. Amerikos rodomy simpatijų mažoms tautoms mums neužtenka. Bolševikai jų nepabugs ir iš Lietuvos neįsitrauks, jei jų kas iš mūsų krašto pagelba jėgos neišvays. Amerika to padaryti negali, jei ir norėtų. Tat negadinkime ūpo tam, kas tai padaryti galėtų ir spaudos išsišokimais ar neatsargiais pareiškimais nekirkime šakos, ant kurios stovime ir iš kurios visa mūsų nelaimingoji tauta, bolševikų dabar fiziniai naikinama, laukia su sąsaronis išgelbėjimo. Politiniai veikėjai, gyvenimo realybių pastatyti prieš dilemą eiti su tauta ar pasiduoti svetimoms vilionėms, kaip jos bebūtų puikiai pavaisduojamos, jei nenori būti tautos pasmerkti, turi eiti su tauta, bet ne nuo jos sunkioje tautai valandėje nusigrąžti, paliekant ją vieną savo likimui...

Naudojuos šia proga pareikšti Tamstai, Mielas Kolega, didelės pagarbos ir siųsti Tamstai kuogeriausių linkėjimų